

4825  
19153

CONTRIBUȚII  
LA ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

LA INCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-lea

DE

**N. IORGA**

Membru corespondent al Academiei Române.

III. SCRIITORII GRECI.  
CU UN ADAUS DESPRE SCRIITORII BISERICESTI.

*Sedința dela 9 Iunie 1906.*

I.

În anii săi de învățătură la București, bancherul sibiian Zamfirache Pop a stat în gazdă la marele dascăl grecesc de atunci, Lambru Photiades. Prin această legătură s'au păstrat în Arhiva Casei sale de negoț unele scrisori ale lui Lambru.

Cea dintâi e din 5 Decembrie 1799 și privește o boală a copilului. Din această boală însă, Zamfirache, zis și Zenobie, se însănătoși repede și putu să-și urmeze învățătura. La 6 Iunie 1800 aflăm o frumoasă scrisorică grecească a lui, întovărășită de lămuriri din partea dascălului găzduitor. Se arată că la școala cea mare grecească din București vacanța începea la sfârșitul lui Iunie și ținea până la 15 August, așa încât copilul și-ar putea împlini dorința de a veni la părinți, în Sibiu.

La 1802, Zamfirache mântuise cursurile din București. La 10 August din acest an, Lambru însuș nu era în țară. Ajunsese la Buda în calea lui către un loc de băi. Avea de gând să meargă însă întâiu la Viena, pentru a se consulta cu doctorul Athanasios. Scrisoarea poartă o frumoasă pecete cu capul lui Mercur și inițialele latine *L. P.*

La 1 Aprilie 1803, Lambru era întors acasă. Felicitând pentru sărbătorile Paștilor, el cere să i se scrie și de celălalt fiu al lui Hagi

Pop și al Păunicăi, Constantin, căruia maică-sa, Olteanca, îi zicea frumos românește Dincă. Acest Constantin eră menit să conducă firma, dar el muri tânăr. Lambru glumește cu copilul: «Dacă nu poate scrie încă, să scrie ca să se învețe.»

Peste câteva luni, Lambru se ocupă într'o scrisoare din 1804 de volumul său de *Metrică*, pe care îl tipărise Zamfirache, ajuns acum la Viena. Iată în rezumat cuprinsul acestui răvaș mai interesant (1):

Arhimandritul Antim Gazi și Lascarache Lambru din Viena i-au scris că Zamfirache a luat cu împrumut dela ei 600 de florini pentru *Metrica* ce a tipărit, și-i cer dela Lambros. Arhimandritul Neofit a cheltuit pentru *Gramatică*, fără portret, 1.300 fl. Altfel Zamfirache n'a cheltuit mult: 2.600 fl. Lambros a înfiat o nepoată de soră, Săftica, și i-a făcut zestre 2.700 de lei. «Εἶναι τμή τοῦ Ζαφειράκη, εἶναι δόξα τοῦ Πίππ, εἶναι κούρημα τοῦ Λάμπρου!» (2) Merge pentru aier «în munții Câmpinei și Buzăului», la mitocul Mitropoliei, «unde eră casa Măgureanului, lângă a răposatului marelui Brâncoveanu: am o odae bună.» Să vie și Zamfirache și cu Păunița.—Aduș și către Zamfirache.—Trimete complimente τῷ ἐξοχωτάτῳ κῶρ Μανασσῆ (3), unchiului Ienache.

## II.

Despre Boiagi nu se știă până acum decât că scrisese cunoscuta lui carte despre graiul Românilor de peste Dunăre și că fusese, între 1813 și 1817, dascălul școlii grecești, cu caracter național, alipită la biserica ortodoxă din Viena. Se mai știă că în 1821 el eră încă în viață, pregătind o traducere din greceasca modernă a vestitei cărți de pedagogie reformatoare a lui Comenius. (4)

Prin corespondența noastră vedem acuma pe Μιχαήλ Μπουατζῆ, διδάσκαλος τοῦ ἐνταῦθα σχολείου, dând, la 1 Maiu 1817, din Viena, o chitanță pentru un trimestru din leafa sa anuală de 1.200 de florini. Chitanțele urmează în 1818, până la 1 Noemvrie.

(1) V. de alminterea *Ist. lit. rom. în secolul XVIII-lea*, II, p. 40 și notele.

(2) «Tiparul cărții e o cinste pentru Zamfirache, o glorie pentru Pop, o mândrie pentru Lambru.»

(3) Dascălul Manase Iliad.

(4) V. cartea citată, p. 313 și urm.

## III.

În acelaș an 1817 dăm de unul dintre cei mai însemnați și mai legați cu viața noastră românească dintre învățații și scriitorii greci cari au trăit în mijlocul nostru, într'un timp când deosebirile naționale nu se deslușiseră pe deplin. În Septemvrie 1817, Dionisie Fotino, dorind a-și tipări cele două lucrări ale vieții sale, marea «Istorie a Daciei» și satiricul «Erotocrit», se îndreaptă către bancherul protector al literaturii și iubitor mai ales de carte grecească, nouă și veche, care eră Zenobie Pop.

Au fost colegi la Lampros Photiades. Iși va fi amintind de «μολοσιός» (cântărețul) Dionisie, vataful Divanului, care locuia odată la veșnic vrednicul de pomenire domn Banul Dimitrie Ghica, pe care l-a avut și «προσωπικόν φίλον» (prieten personal), în București, și «πατρομητρικόν» (prieten de familie) în Sibiu, ca unul ce a petrecut destule zile în casa d-tale părintească, pe vremea lipsei d-tale.» Deci s'a bucurat foarte când Gheorghe Sakellario i-a spus ce el, Pop, iea asupra-și tipărirea operelor sale. E cea mai mare bucurie a vieții sale. Ii lasă toată grija, ca la unul ce nu se pricepe.

Să se facă câte 50 de exemplare de lux din Istorie și *Erotocrit*, iar celelalte ca *Ermilul* d-rului Perdicari. Tomurile II și III din *Istorie* au proporțiile celui dintâiu. A mântuit de copiat vol. II: «Vei află că aceste lucrări ale mele le-am început acum zece ani: *Erotocritul* pentru propria mea mângâiere, iar descrierea moldo-munteană ca un «πάρεργον διὰ ἰδέαν μου» (o distracție pentru gustul meu), și nici mi-a trecut vreodată prin gând a le tipări, și să mă amestec între oamenii învățați și scriitori ca «κολιός» (un fel de pește; *maque-reau*) între privighetori («περιστεράς»). Dar, pentrucă s'a întâmplat să stau lângă cei mai mari boieri aici și să lucrez («χρηματίζω») adesea la lucrări («όπουργήματα») ale țerii, la Cămărașia Ocnelor, la Divan, la isprăvnicii și altele, s'a întâmplat să iau o mai deplină știință și să fac o mai exactă descriere, ca nimeni până la mine. Pentrucă mi s'a întâmplat să am încă și multe tălmăciri latinești despre țara Dacia, și tot odată cronice slavonești, polone și altele, în cari se cuprind și toți Domnii de de mult ai Țerii-Românești și Moldovei, cari nu se cunosc de localnici, și nici n'au cronici anume («τὰ ἴδια χρονικά»), mi-am pus în minte să scriu, dela început până astăzi, istoria acestor două principate, și apoi să adaug descrierea topografică și politică a lor». Dă în grijă tiparul lui Rosiades, care-i e



cunoscut prin prietenul său dr. C. Caracassi. P. S. «N'am iscălit cu numele slujbei mele, căci nădărdjuiesc în scurt să fiu înaintat, și, ori cum, voi căută să-ți scriu, ca să se puie și pe cărțile mele, ci, dacă nu se va întâmplă, mă mulțumesc și cu această singură iscălitură.»

La 22 Septemvrie următor, Fotino întreabă, lăsându-se tot în grija lui, cât ar costă tiparul și, pe lângă el, figurile ce vrea să adauge.

Răspunzându-i-se după plac, el trece toată grija asupra prietenului său, încă dela 29 ale acestei luni.

Facă ce știe cu tiparul. «Imi plac, după firea mea, lucrurile frumoase și, de se poate, ieftene; numai dacă un lucru e să fie cu 10 lei frumos și cu 11 mai frumos, sunt bucuros să fie mai frumos, și dacă e cu 11. E nevoie de un bun corector la Istorie. A iscălit contractul. Subscriitorii are peste 200. La Erotocrit să nu se puie și clerul ce a subscris. Pe fiecă volum, fiecăre va da un galben olandez, afară de vol. III.»

La 1 Noemvrie, el mulțumește călduros lui Zenobie, amintind că fără sprijinul acestuia n'ar fi ajutat Rosiades tipărirea *Erotocritului*, nici un anume Alexandrides pe a *Istoriei*.

Deci nu mai e nevoie de nici un contract și, cu fineță, agerul Grec adauge: «Căci Dionisie nu mai este aici, ci el stă la Viena, sub numele de Hagi Constandin Pop.»

La 1 Decemvrie, volumul II eră gata și manuscrisul eră dus la Viena de baronul Constantin Bellio, și acesta un «vechiu prieten» al autorului. Alt prieten, d-rul C. Caracassi, se gândi să întemeieze o tipografie grecească în București (*καταγίνεσται νὰ συστήσῃ τυπογραφείον ἐδῶ*).

Se lucră și la planșe, dar cu zăbavă. «Tabelele geografice zăbovesc, din pricina inginerului, căruia i-am dat să le lucreze cu toată perfecția artei.» Ele vor fi puse deci la vol. IV numai, «ca un mic atlas al Țerii-Românești».

Dar încă dela 14, odată cu manuscriptul citat, el expediă și harta Daciei vechi.

La începutul anului 1818, spune o nouă scrisoare, din 5 Ianuarie, Vodă Caragea, căruia nu-i lipsiă nici deșteptăciunea, nici cultura, nici iubirea pentru cărți și cărturari, cereă neapărat și grabnic să vadă cele două volume din *Erotocrit* și vol. I din *Istorie*, care-l priviă din destule puncte de vedere. Autorul arată dorința de a căpătă cât mai repede cărțile, care-l pot sluji în cariera sa: «Am mare interes», zice el, «cu privire la dregătorie și câștig (*ἀπίλωσις*).»

Acum el se oprise la idea de a face numai trei volume și, la pătul celui de al III-lea, care nu trebuie întârziat, se vor da și cele șaptesprezece hărți, ca «un atlas muntean».

La 20 Februarie, Fotino scrie numai pentru a vesti trimiterea pentru prietenul Christofi a unui «ciubuc de cireș cu imameă de chihlimbar, cu *κλίψι* al său, și cu două lulele de aur», dar la 2 Martie, cerând iar vol. I din *Istorie*, el arată că a trebuit să dea Domnului coalele trase:

«Care, cum le-am dus lui Vodă, îndată m'a cinstit cu vrednicia de Mare Serdar, lăudându-mă mult.» Vrea să i se treacă și acest titlu la vol. II, așa: *παρά Διωνυσίου Φωτεινού τῷ ἀξιόματι Μεγάλου Σερδάρη*».

Acum, la 20 Aprilie, *Serdarul* adaugă la biografiile Dumnilor munteni o genealogie a Filipeștilor, la care lucrează acum, și îndreaptă marea greșeală că Pană Filipescu ar fi ginerele lui Mateiu Basarab.

La 26, el se plânge că Polizoi Contu, poetastrul grec cunoscut, s'a supărat de greșelile de tipar din epigrama lui.

Până la 23 Martie nu veniseră, după două luni, exemplare din *Istorie*, dar observația de mai sus arată că, la 26, autorul avuse în sfârșit bucuria de a vedea într'o carte foarte frumos tipărită întâia parte din îndelunga sa muncă stăruitoare.

În scrisorile din Iunie și Iulie el vorbiă tot de tiparul vol. al II-lea. Și din *Erotocrit* se trimiseră acum exemplare, dar lipsa de îngrijire a cărăușilor făcuse ca 179 de cărți să cadă în apa crescută a Timișului, lângă Brașov. Fotino cere și un exemplar de lux pentru Marele Postelnic Mavrocordat. Nu crede ca frumuseța tiparului acestor cărți să facă și pe alți autori a se adresa la Viena, căci Cărmuirea silește pe toți a tipări la tipografia locală, care nici nu se inchide, nici nu reușește (*ήρωςίρι*).

În Iulie Fotino are o slujbă (*ύπηρεσία*) de îndeplinit. El primește și al doilea volum din *Erotocrit*, fără nici o jertfă adusă zeului apelor românești. În August, el se ocupă de planșe. Pomenind de soția baronului Sakellario: *μαδάμ Σακελλαρίου, κοκκίνα Κατήγχα*, el trimete salutări lui Constantin Radovici—nu Goleșcu—, al cărui frate, Stavros, îl ajutase mult la Iași. În scrisoarea dela 30 ale lunii, el vorbește de subscriitori la lucrările sale. La ei se adaugă Slușgerul C. Petrescu.

Până la 7 Septemvrie, sosise harta Daciei vechi, și autorul așteaptă ultimele coale ale vol. II.

Mersul cărții, în ceeace privește vânzarea, nu mulțamiă însă de loc pe Fotino, care se vede că-și făcuse speranțe mari. A dăruit

în dreapta și în stânga, a vândut puțin și are acum pe brațe «200 de *Erotocriși* și 700 de *Istorii*» (vol. I): «Acestea însă până se vor vinde și să ieau banii, Dumnezeu știe.» Va dăruî exemplare și celor doi Domni, când le va primi prin Radovici sau prin vătavul care aduce dela studii pe cei doi tineri Filipescu: *φιλιππα Φιλιππεσιδία*. Dacă a trimis la Constantinopol 600 de exemplare din *Erotocrit*, el nu poate expediă nici acolo, nici în Moldova, nici aiurea, *Istoria*, până nu va fi complectă.

Până una alta, se întâmplă însă fuga lui Vodă Caragea. Fotino nu eră însă Grec degeaba. El scrie repede, la 5 Octomvrie, să se dea o corectură după rândurile consacrate Domnului fugar, pentru «a le *economisi*, cum mi se pare» (*τὸν δὲ ἐπιλογὸν τοῦ Καρατζᾶ εἰς τὸ τέλος τοῦ β΄-του τόμου θέλω τὸν οικονομῆσθ ὅπου νὰ μοι φαίνεται*). Volumul al II-lea porni foarte târziu din Viena, și Fotino îl așteptă prin Radovici și «cocoana Catinca». El plăti o poliță de 8.550 de lei și dădu voie să se lege la un loc cele două volume din «Istorie» (1).

Volumul II nu plăcù însă autorului. Lipsiă din titlu dregătoria de Serdar! El propunea, la 9 Noemvrie, să-l adauge măcar într'o scrisoare deschisă ce s'ar tipări la urmă. Și nu uită să-și spue de ce: se temeă să nu-și piardă rangul și socotiă că, dacă el ar fi pomenit pe o astfel de lucrare, nimeni n'ar cuteză să-l atingă :

«Mă interesez la aceasta. Iar pricina e următoarea, căci după fuga lui Caragea caută aceștia de aici să răstoarne (*ἀνατρέψουν*) dregătoriile și să le strice (*χαλάσουν*): dacă al meu se va află tipărit, flecărească (*τσαμπουρίζουν*) cât vor vrea.»

Numindu-se alt Domn, Alexandru Suțu, bătrânul Fotino cere acum, la 7 Decemvrie, exemplare din vol. III pentru acesta, «care până la Sf. Vasile va fi aici», și pentru Domnul Moldovei, Scarlat Callimachi, și aceasta în cea mai mare grabă.

O foarte interesantă scrisoare e cea din 1 ale aceleiaș luni, în care arată de ce a scos tot ce priviă pe Caragea din capitolul acestui «ticălos» (*λοιμοκατάρατος Καρατζᾶ*), precum și din acela pri-vitor la Filipeștii ce se înrudise cu dânsul. Fostul Domn e arătat ca un desbrăcător al ferii, ca un strașnic tiran, urît și blestemat de toți, afară de cei ce umblau cu «trădări» și «machiavelismuri» pe lângă dânsul, ca să se îmbogățească. Dacă el însuș a fost făcut

(1) La 2 Noemvrie menționa lui «chir Veniamin dascălul, ce a pornit spre Moldova.»



Serdar de un asemenea Domn, a fost făcut fără avere și fără dare de bani, și încă el își dă seamă că a făcut-o numai ca să fie lăudat în carte.

«Ὅπως ὁ θεσπίσιος Καρατζά. Κάγω ἐπέφυγον τὴν αἰσχρὰν κολακίαν καὶ τὴν ἀχρεῖαν κατηγορίαν δὲν τὸ ἔκαμα ὅμως τοῦτο ἀπὸ πάθος μου ἰδιαιτερον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἦπὸ τὴν ἐξαστὴ τυραννίαν τούτου καταφρανισμένοι Βλάχοι τὸν μέμφονται καὶ βλασφημοῦσαν ἐν γένει, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τοὺς μακιαβελισμοὺς τῶν, προδοσίας, ἐπιβουλάς καὶ ὑπερησίας πρόθυμοι εἰς τὴν τοῦ τυράννου ἀσολίαν καὶ ἀκόρεστον πλεονεξίαν, ἀνοψώθησαν ἀπὸ κοπρίας καὶ συνηρηθμύθησαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀνθρώπων. Ἐμένα δὲ ὅπου μὲ ἐπροσκάλεσον αὐτοθελήτως, καὶ μὲ ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Σαρδάρη ἄνευ γροσίων, δὲν ἦτον ἀπὸ καλῆν του διαθέσειν, ἀλλ' ἦτον πονηρία καὶ αὐτὸ, μὴπω νὰ γράψω κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν πλὴν ἐγὼ θέλω ἐξακολουθήσῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν βλαχομολδαυτικὴν ἱστορίαν καὶ θέλετε φρίξῃ εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον, διὰ τὰς παρανομίας, κακουργίας καὶ ἀδικίας αὐτοῦ. (1) Ἢ întreabă Pop și de alte cărți de tipar. Are, dar nu sunt gata de tipar. "Ἐχω ναί, ἀλλ' εἶναι ἀθεωρητα, ἀδιόρθωτα καὶ ἀτελεῖ, τὰ ὅποια, ὑποκλέπτων καιρὸν, καταγινομαι νὰ θεωρήσω καὶ διορθώσω, ἐπειδὴ βογηθὸν κἀμένα δὲν ἔχω» (2).

Acum are griji mari, mai ales la venirea de Domn nou, și dar oferă o scurtă istorie ilustrată a Turcilor și traducerea *Teatrului* lui Gracian.

«Μ' ὅλων τοῦτο δὲν παρατιῶ καὶ τὴν συγγραφήν μας, ἦτις εἶναι κομψοῖα ζαριφική, εἶναι ἡ γενικὴ ἐπιτομὴ τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας, ἀπὸ Ὁθμάνου τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ νῶν βασιλεύοντος Σουλτὰν Μαχμούδ, μὲ πολλὰ ἀνεκδοτα, καὶ μὲ ὄλαις ταῖς φηγοραῖς τῶν βασιλέων νατουρῆλ ἀπὸ τὸν Χατζή, καὶ τὸ μέγα θέατρον τοῦ παντός, Βαλτάζαρ Γρατιανοῦ, τετράτομον, ἀξιόλογον καὶ δι' ὅλων ἀνεκδότων (3).»

(1) «Și eu am scăpat de rușinoasa lingușire și netrebnica Inviniuire: n'am făcut aceasta însă pentru vreo patimă a mea deosebită, ci pentru că toți România păcătoșiți de tirania lui cea de șase ani îl batjocoresc și-l blastămă în de obște, afară de câțiva puținei cari cu machiavelismele, trădările, cursele și pândirile lor, gata pentru cruzimea și nesățioasa lăcomie a tiranului, s'au ridicat din gunoii și s'au numărat în rândul oamenilor. Iar pe mine că m'a chemat dela sine și m'a cinstit cu vrednicia de Serdar fără bani, n'a fost pentru vreun gând bun al său, ci a fost tot răutate și aceea, ca nu cumva să scriu împotriva lui în istorie; ci eu o să urmez și mai departe Istoria Româno-Moldovenească și vă veți infioră în volumul următor de nelegiuirile, faptele rele și nedreptățile lui.»

(2) «Le am, ce e dreptul, dar sunt nerevăzute, neindreptate și neîncheiate; pe cari, furând ceva timp, mă voiu apuca să le revăd și indrept, căci ajutor n'am pe nimeni.»

(3) «Totuș nu-mi părăsesc scrisul, care e: o comedie plăcută; apoi o prescurtare generală a Istoriei otomane, dela Othman cel dintăiu până la Sultanul Mahmud, cel ce stăpânește acum, cu multe anecdote și cu toate chipurile Impăraților, naturale, după Hagi, și Teatrul cel Mare al Lumii, de Baltazar Gracian, în patru volume, vrednic de laudă și pentru toate anecdotele ce cuprinde.»

Eră nervos și ciudos Fotinò când scria la 11 Ianuarie 1819 să se mântue odată cu cartea lui. Să-l scuze Pop de supărarea ce-i face, dar el și-a luat sarcina pentru cunoscuta-i amabilitate: *ἀπὸ γυνωστήν φιλοτιμίαν*. Așteaptă cărțile pentru a le da «și noului Domn care, cu ajutorul lui Dumnezeu, în două trei zile vine la București». Avea corecturi din vol. III numai până la p. 528 și nu se hotărise cum se vor așeza planșele. (1)

În sfârșit la 3 Martie, Fotinò primind volumul al III-lea, îl infățișase Domnitorul, cu toate că, din greșală, figurile cu mărcile județelor muntene fuseseră puse la Moldova. El lucrează mai departe la atlasul muntean făgăduit, și la biografiile Sultanului:

«Ἐγὼ πρὸς ὧραν καταγίνομαι, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας τῆς Βλαχίας καὶ εἰς τὴν τῶν σουλτάνων βιογραφίαν: ὕστερον ὁμως θέλω τῇ γράφῃ καὶ περὶ τούτων.»

Scrisoarea din Aprilie cuprinde plângeri pentru greșelile de tipar:

«Am primit în sfârșit și ultimele cărți ale Istoriei, în 966 de exemplare, dar hârtia foarte proastă, fără nici o potrivire cu cealaltă, și mai ales la jumă-mătatea volumului; iar greșelile de tipar ale corectorului erau foarte mari și, cu toate că le-am pus între scăpările din vedere, mi-am trudit iarăș ochii pentru a pune cu mâna titlurile de figuri care lipsiau (*ἐβιάσθην νὰ καθήσω μόνος καὶ νὰ λείπω ἐκ δευτέρου τὰ ἴμάτια μου διὰ νὰ σημειώσω εἰς τόσους τόμους ἄνωθεν τῶν θεμάτων Πράχτας, Δημοπολιτικῆς καὶ Μπουζαίου τοῦς τίτλους*). «Apoi hârtia e proastă, marginile rău tăiate, lipsește un volum III din exemplarele cu marochin, aduse și cu Paharnicul Nicolae Rasti. A plătit ultima poliță.

La 9 Iunie plângerile urmează:

«M'a supărat pentru nevanzarea cărților mele la Craiova, din cari nici un exemplar încă nu s'a vândut; de unde-mi vine nu puțină pagubă, căci s'au trimis acolo destule exemplare din Istorie și din Erotocrit la bolta Slugerului Băluță, și se vând cu preț mai jos.» Întăiu nu putea să creadă! A cheltuit și cu traduceri și copii: *μεταφράσεις, ἀπογραφὰς καὶ ἕτερα*. I-au rămas 200 de Erotocriți. (2)

Să adăugăm, în sfârșit, că, la 22 Noemvrie 1822, *Κωνσταντῖνος Ποορῆς* scrie către Atanasie Stagiritul, la Viena — trimetând o «tra-

(1) În Ianuarie el plătește a doua rată a cărții.

(2) În Iunie-August mai scrie pentru niște farfurii și pentru cărțile din Craiova iarăș.



ducere de gramatică franceză pe scurt» baronului Belu pentru a se tipări. Buri îi cere să îngrijească de dânsa.

## II.

### Scrisori ale clerului muntean.

Ca modele de limbă, ca izvoare pentru unele capitole din istoria literaturii noastre se cuvine să se dea, într'un adaus firesc la memoriul întâiu, o sumă de scrisori cari vin dela arhieriei, dela lugări, dela preoți de aici și de dincolo, în epoca de strălucire și bogăție a Casei Pop.

## I.

Avem și două scrisori de patriarhi, din 25 Iulie 1778 și 22 Martie 1779, ale lui Avramios, patriarh de Ierusalim, care cere eleimozină. Ele sunt scrise în grecește, însă au un cuprins stereotip și nu ne pot interesa. O a treia e din 28 Septembrie 1776, cu data de loc: Constantinopol.

Altfel sunt însă scrisorile pe cari le iscălește grecește cu:  
 'Ο Οὐγγροβλαχίας Διοσθεος, Mitropolitul Dosoftei Filitis, contemporanul lui Iosif de Argeș. Cea dela 2 Decembrie 1795 e privitoare la opera *Mineielor*:

«Pentru Mineiele pe cari cauți a le tipări, și am lăudat răvna și aplecarea ce ai la astfel de lucruri de folos, dar ca să se dea și aici în Țara-Românească din acele Mineie ce cauți a tipări, știind d-ta bine că de mult eră oprit și neobișnuit (ἀσυνήθιστον) ca să se iea acele cărți bisericești și teologice din străinătate, deoarece particularitățile dialectului ardelean sunt foarte deosebite, și se pot tipări greșeli în cărți, și oarecari stricare a gândirilor, și se întâmplă ca din ceva mic să capete locuitorii de aici o rea părere despre acele cărți și să ți se facă pagube (επειδή οἱ ἰδιοτισμοί, ἑποῦ ἔχει ἡ διάλεκτος τῆς Ἑρθελιας, εἶναι πολλὰ διαφορετικοί, καὶ ἡμποροῦν νὰ τοπωθοῦν τίποτε σφάλματα εἰς τὸν τύπον, καὶ κἄμμία παραθορά τῶν νοημάτων, καὶ φθάνει ἕνα τι ὀλίγον νὰ λάβουν οἱ ἐνταῦθα κάτοικοι κακὴν ὑπόληψιν πρὸς αὐτὰ τὰ βιβλία, καὶ τὰ τῆ προενηθῆ ζημία). Inșă, deoarece d-ta ai răvună ca aceasta, poți mai bine să te asociezi (συντροφευθῆ) la tipărirea Mineielor acelora, pe cari, cu ajutorul lui Dumnezeu, și noi ne gândim a o începe, având și tipografie bună, și tipografi

mai încercați și îndreptători (διορθωτάς) cu știință (ειδήμονας) și învățați foarte bine în ceace privește puterea limbii de aici (πεπικειμένους ἐντελέστατα τὴν δόναμιν τῆς τε ἐγγωρίου διαλέκτου) și a celei grecești, deoarece acele cărți au și multe expresii (ῥητά) teologice și dogmatice, și trebuie multă stăruință (προσοχῆς) și încercare, și mai cu seamă că trebuie să se îndrepte astăzi unele părți din ele și să se așeze în mai bună orânduială. Deci, dacă bine-voiești, d-ta să intri în această tovărășie, ne vei scrie părerea d-tale, în ce chip și cu ce mod te mulțumești. Și nădăduim să te mulțumești cu folosul d-tale și cu mai vrednică de laudă formă (ὀπλόφωον) a râvnei d-tale și a aplecării. Mai ales că vei avea și acea sarcină de a te îngriji de hârtia ce ne trebuie la acel tipar și să-ți lași și numele la această prea creștinească faptă (ἐπιγράτεια). A zăbăvit răspunsul, pentru ciumă (ἔξ αἰτίας τοῦ θανατικοῦ).

Pecete roșie, cu coroană, cruce, cărjă și Δ. Η. Τ. ⚡Γ. Alte scrisori ale lui au însă pe pecete: ΔC. MT. ⚡Γ. 1793.

În 1804—7, Dosofteiu scrie la Sibiiu aceluiaș prieten nu mai puțin de șase scrisori, dar ele cuprind, în grecește, numai felicitări pompoase și banale.

La 1801 însă (Septembrie), Mitropolitul caută a face plăcere Păunicii, arătându-i ce bun școlar s'a făcut feciorul ei, Zamfir, «cărui la noi i se zice Zenovie».

«Ὁ παμφιλτατος υἱός αὐτῆς, ὁ παρ' ἡμῶν μὲν Ζενώβιος, παρ' ὑμῶν δὲ Ζαφίριος, πολλὰ μὰς ὑπερρέωσει καὶ μὲ τὴν προκοπὴν του, ș. a.»

Dela un alt Mitropolit, tot grec, dela Ignatie, avem o scrisoare din Pesta, 13/25 Maiu 1817, când el eră un fugar gonit. Scrisoarea e de afaceri și obscură. La urmă, Ignatie scrie cu mâna sa: Καὶ γνώριζέ με φίλον καὶ εὐχέτην σου

Τὸν Μητροπολίτην Ἰγνάτιον. «Și cunoaște-mă de prieten și rugător al d-tale, pe mine Mitropolitul Ignatie.», El pomenește și pe tovarășul său de pribegie, D. Mostras.

Dela Filaret de Râmnic mai avem și aceste scrisori:

25 Decembrie 1785. Ὁ Ἰρμνίκου Φιλάρετος. Pentru sfeșnicele de biserică. «Și de groase, cele de acioaie să nu fie tocmăi din cele mari» (1).

19 Ianuarie 1786. Ὁ Ἰρμνίκου Φιλάρετος. Pentru niște sfeșnice. P. S. grecesc autograf.

(1) În 1784 se pomenește de *tulumbel*e cerute de episcop și trimise economului Nectarie, viitorul episcop. Se cere ca ele să fie «la coade, unde iaste matca, mai groase».

Pecetea aurie cu doi îngeri ținând un blason încoronat, cu o lebădă și literele Γ. Γ. Πρ. Δ. = Γρηγόριος πρῶτον Δρῆστρας = Grigorie fost al Drăstorului, Silistrei.

1 Maiu 1786. Ὁ Ῥυμνίκου Φιλάρτος. A cumpărat o vie, în vârful căreia e «oareșcare migmă», unde spun vecinii că a fost «moară în vânt». Ii trebuie meșter pentru a o face la loc. «Ce cherește ar trebui să s[ă] taie, cu măsură fieștecărui lemn, sau să s[ă] facă de piatră, adecă de zid.»

10 Aprilie 1790. Ὁ Ῥυμνίκου Φιλάρτος. Pentru crucea trimisă prin protosinghelul Iosif, viitorul episcop de Argeș.

1 Octomvrie 1791. Ὁ Ῥυμνίκου Φιλάρτος. «Grădinarul ce l-am avut până acum, de vreo trei patru ani, fiindcă să trage din părțile Țării Leșăști, cere a să întoarce iarăș în patriia sa pentru ca să-ș vază părinții și rudele. Decî acum, măcar că au început a fi iarnă și nu este atâta trebuință de grădinar, dar, fiindcă avem niște pomi, cari îi ținem în oranjerie, pohtim să găsim unul. [A rugat și pe Merkelius a-i găsi.] Să fie om meșter, de omenie și fără vre un nărav rău sau patimă. Acest comision îl priimie asupra-ș și Exelenția Sa gheeneral Ențenbergu, dar poate că au dat uitării; de-î trece prin mână, poate să-ți lesnească treaba acăsta și Exelenția Sa.»

22 Octomvrie 1791. Mai cere odată. «Avem câțiva pomi de lămăi, portocali, și au rămas de n'are cine să-i caute.» Pentru Enzenberg, «după cunoștința ce am avut și dragostea ce am cunoscut, sântem întru aducere aminte.»

București, 22 Noemvrie 1791. Ὁ Ῥυμνίκου Φιλάρτος. Comandă semințe cetrute de grădinar, Costantin Șoltea. Le vor căută «tată-său, Ioaneș Coltea, și socră-său, Toma Necșai . . . Rădichi de lună de measpăn, rădichi frațozești, galtengres sau gorticres, napăr sălată, lungă sălată, frichel, fri caralabe, fri-craut, șpatucar de viol, putercraut, foalchine de vară, foalchine de iarnă, foalchine galbene, ofele țicorie.»

Am cunoscut și mai sus pe economul Nectarie. El scrie la 23 Augst 1780, intitulându-se «Nectarie ic[o]n[om]», pentru polițe și «hârtii».

Din 17 Februarie 1795 avem și a doua scrisoare a lui:

Νεκτάριος ἀρχιμανδρίτης dă adeverință pentru 90 de taleri primiți dela Constandin Pop, «dobândă la tl. trei sute ce sânt lăsați dă Hagî Crăcun la treaba fântăjnilor Craioveî.»

La 7 Iulie 1807 el apare însă ca episcop: Ὁ Ῥυμνίκου Νεκτάριος, și adeverește, în limba sa grecească, de primirea a 5.000 de lei.



Mai avem dela dănsul apoi o singură scrisoare, ștearsă :

24 Iulie 1807. Ὁ Ῥμνίκου Νεκτάριος. Pentru bani. Pecete cu doi lei ținând subț coroană scutul cu vulturul muntean și NK TP PM HK. 17...

Episcopul de Râmnic, căruia Stan Popovici îi caută galbeni în Maiu 1824, e însă Galaction. Pe el îl privește și acest răvaș din Craiova, 9/21 Noemvrie 1821, al lui Nistor Pavlovici:

«Acumă sănt a răspunde cinsti[te]l] scrisori d-tale dela 25/6 aceștea prin omul Prea-Sfinții Sale parint. episcopu. Cele scrise am vazut și, cât în este prin putința, le dau zor protopopilor să-m dea ban[i]; numai lor le este frică de dumnealu Caimac[amul] și de boeriu Poroineanu, că dumnealor poftesc a strânge ban[i] S. Episcopi; dară, fiindcă au scos pe părintele Acentii și au pus pe parintele Timotheos în loc, socot ca să pot strânge bani, fiindcă me-au și numarat, la 6/18 aceștea, în 5 rânduri, lei 1620.»

Ca episcop el scrie, fiind pribeag în Ardeal, o scrisoare din Decemvrie 1821, cerând ajutor pentru diocesa sa.

Asupra lui ne lămurește apoi un adaus dela Stan Popovici (14/26 Decemvrie 1821):

«În aceste plicuri sînt în fieștecare o jalbă cătră Împărați și cite o scrisoare cătră ministri, după adresuri. Decî părintele Episcopu, care trimite dumitale blagoslovenie, neștiind prin cine să-și caute acea mare despăgubire, au scris la ministri; care această treabă o încredințează asupra dumitale, și, de veî scoti că nu e treaba aceasta în mîna ministrului Meternic, atunci veî deschide plicu și veî da numai jalba către înălț. Împărat, unde se va cuvini, puind toată silința. Numai fără zăbavă să să oprească Doamna [lui Alexandru Vodă Suțu, † 1821] la Brașov, a nu avea voe să să ducă în către-ova, până să va alege lucru. Și, ce veî găsi d-ta a să cheltui, bucuros va împlini părintele; numai atîta te pofteste a nu să face cheltuială înaintea, și să nu putem catortosi nimic. Iară, săvirșindu-să treaba după dreptate și pofta Sfinții Sale, nu cruță cheltuială, și în grabă mă rog să am răspunsu.»

Galaction nu și-a mai luat în primire Scaunul, dar el a trăit încă multă vreme. La 6 Ianuarie 1833, ὁ πρώην Ῥμνίκου Γαλακτίων mai scrie pentru o afacere de bani, tot în grecește.

La 15 Iulie 1807 scrie, tot pentru bani, un Νεόφυτος οικονόμος, care și el, urmând ierarhia obișnuită, s'a făcut Vlădică.

Acelaș arată, din Râmnic, la 30 Iunie 1807, că are «să trimiț taer 5.000 Preasfinț. părintelui episcop la Prașov»; îi trimete cu Postelnicul Ioniță.

Avem o scrisoare din 10 Noemvrie 1832 a acestui *Ῥιτυνίκου Νεό-φωτος*, pentru afaceri bănești ale Episcopiei.

Apoi, din carantină, la 5 Septemvrie 1838, Neofit trimite un plic către Episcopul din Sibiiu, Vasilie Moga, cerând să i se răspundă dacă acesta a dat cărțile pe bani, amestecând pofta pentru o cutie de pesmeți.

Neofit se împrietenește cu Moga, călătorind însuș la Sibiiu; el se adresează și la 7 Octomvrie colegului ardelean, pentru a-i face tot complimente grecești, vechi și fără valoare.

Arhimandritul Antim, care reprezintă pe episcopii de Râmnic la Craiova, ni-a lăsat aceste scrisori:

27 August 1808. «*Ἄνθιμος ἀρχιμανδρίτης* [iconomu episcopii Craiovi].» «Pentru că fântânile domnești de aici din poliția orașului Craiovi avea tl. 300 lăsați supt epitropia răp[olsa]tului Theodoran... Fiindcă acum să dreg fântânile domnești, căci se află stricate din răzvlătirile vremilor... Pentru un clopot care erea să tocmim în Sibii, să s[ă] facă pentru lavra Sfântului Pavel la Sfânta Gora, și, neputându-se așeza acolo cu meșteri, am tocmii să-l facă la Beci, pentru că, când am mers la dumbravă cu careta..., fiindcă acestea fântâni domnești sânt sub epistasiia sfintei Episcopii.»

Craiova, 22 Maiu 1812. «*Ἄνθιμος ἀρχιμανδρίτης*. Pentru un policandru dăruit la biserica «Sfintei Episcopii» de răp. Hagi C. Pop.

32 (*sic*) Ianuarie 1813. «*Ἄνθιμος ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος ἐπισκοπῆς Ῥιτυνίκου*. Pentru procesul Zamfirii, pe care-l cercetează ei, «din luminat[a] poruncă Mării Sale prințului Valahii».

Mai interesante sunt scrisorile dela Argeș. Întâiu avem pe ale arhimandritului Partenie, care stătea la Argeș înainte de numirea unui episcop în persoana cărturarului Iosif:

12 Ianuarie 1790. «Parthenie arh[i]m. Argeș.» «Aici la sud Argeș dumnealul Vist. Răd[u]can Bud[i]ștan, ispravnic acestui jud[eu], are un coconăș cam dă vârstă, cu numele Dumitrachie; adevărat copil cum să cade, fără de nici-un nărav și procopsit întru toate, și la învățătură, și la treaba neguțătoriei, cum și la stat om deplin, după plăcere, cu moșie, cu mori, cu țigani, cu ase bune, nedatori la nimeni. Voiaste, de veș priimi, să-l câștigî un cinstit ginere cu fiica dumatle; la care regea a mea, mă rog de cinstit răspunsu, că într'adinsu după «ačasta să trimisă om. Așa, socotesc că a[re] a-ți fi pe plac.» Pentru el cere «flanel, 1 sticlă cu terpentin, 1 perech[e] mănș flanel, 1 oc[ă] cositoru, 1 oc[ă] țiperig.»

26 Ianuarie 1790. «Parthenie arh[i]m[andrit] Argeș[an].» Stăruie pentru nunta ce a propus.

8 August 1790. «Parthenie arh[i]m. Argeșanu.» «Fiindcă să trimisără ceastelalte sfinte moaște, iaste trebuință pentru sfânta mână ce am lăsat-o la dum[neata], când au trecut aici în țară.» Să o dea «acestui părinte bogoslov, eclisiarhul sfintei mănăstiri».

31 Ianuarie 1791. «Parthenie arh[i]m. Argeș[an].» «Hărtioare cu doftorii de la apoteca împărătească, iar burueni de care să bea în urmă prafurilor, să nu să ia.... Coturi flanelă închis cu picături, de altă formă să fie, de căptușală la un cojocu de lupu; 14 coturi pânză nerasă, neagră..., 1 časornicu de aramă saū de hier, care să arate časurile și să facă deșteptare, iar, pentru a și bate časurile, acela poate să fie mai scump, iar până la zloți zece, saū, de va și bate, poate să fie și mai cu preț 3 saū 4 zloți... 1 jumătate tes-tea hărtie.... Bastănu... curat, de trestie... 2 căși sărați trimisei: mă rog să fie priimiți.»

26 Februarie 1791. «Parth. arhim. Argeșan.» «Pentru pânză de casă, mă rog să am ertăciune, pe aici așa o numescu, dar așa cum arăți dumneata, lână neagră, din care să fac rasele călugărești, de aceia mă rog să mi să cumpere 15 coturi, numai să fie fain[ă]... Pentru sfeșnice de materie, cum săntu cele din biserica dumneavoastră... Și să aibă făcută o gaură slobodă ca să să poată pune candelă la iconostas», comandate de unde se fac astfel de lucruri. Și «2 sfeșnice de alamă, mai măricele, să le am în casă».

12 Octomvrie 1794. «Parth. arh[i]m. Argeșan.» «Pentru un ciur de ceale de hier cu trei pânze, adecă de sărmă, care alege grâu, osăbitu de alte gunoae, cum am văzut la Porumbac, la Papistea, când eram bejenariu în partea loculu.» Așteaptă pe efimeriul sibiian Neofit, «ca să mai împărțim slăbiciunile, că de la mine nu prea lipsesc». Ciurul să fie «pe felelat».

15 Noemvrie 1796. «Parthenie arh[i]m., p. Argeșan.» «Pentru prețul ciurului, cum că cu patru pânze de sărmă nu să poate face mai jos decât cu 30 zloți nemțești.» Episcopul se află la București. Poate să se întoarcă și fugarul Ioan.

19 Mart 1797. «Parthenie arh[i]m., p. Argeș[an].» Cere postav, «șal negru în patru ițe, care iaste de fabrica de Beciu... O carte grecească cu puțintel tălcu din canonul Sfântului Andrei, ce au trimis-o Sfinț[ia] Sa părintele arh[i]m. chir Neofit, s'au primit de atuncea, ci poate și Prea Sfinția Sa părintele Episcop încă îl va fi scris.»

8 Aprilie 1797. «Parthenie arh[i]m., p. Argeșan.» Pentru «20 de cotori postav negru și 20 de coț zofă de cea neagră, țesută în patru ițe, de fabrica de



Beciu: cotul să ajungă până la 2 sau 3 măreș, lucru fain.» Trimite o scrisoare «la satul Lamcremu».

Deosebit de arhimandrit e zugravul Partenie.

12 August 1798. «Partenie mon[a]h.» «Pentru tablele ceale de aramă, veți ști dumn[eata] că s'au isprăvit. . . , iconițele cu discolie, pe aramă fiind, și pe amândoă părțile mai vartos. Am avut puțină zăticneală și cu lucrul mân[ăs]t[ir]ii până s'au isprăvit, de au fost gata acum la praznică . . . Voi să mergă acum la Buc[u]rești, ca să mă caut la dohtor, aflându-mă tot cam bolnav. Mă rog dum[ital]i ca să-mi trimită bani fl. 20, prețul icoanelor.»

În al doilea rând dăm răvașele lui Meletie, care-și zice egumen al mănăstirii pe lângă episcop:

4 Iulie 1800. «Meletie, ig[umen] Argeș[an] (iconom).» «Pentru nește vâpseli pentru zugrăvitul beserici, după cum au poftit Prea Sfinția Sa.»

14 Iulie 1800. «Meletie, ig[umen] Argeș[an].» Pentru comande.

Inchis: «Însemnare pentru cele ce ne mai trebuiesc la sfînta beserică. . .

«Teafele aură bună, vâpseală lazur verde, indihî, arsenic, chinavar pisat, făioară de cea bună, minău, ștucuri ohră de cea bună, table sticlă, table marî, table mai mici.»

21 Septemvrie 1800. «Meletie, ig[u]m[en] Argeș[a]n.» «Având un nepotă acum, copil ca de 15 ani, c[are] are și cevași știință de carte elinească și condeî, am socotit că la alt[ă] madea să nu-l dau, fără decât tot unde s'au procopsit neamul nostru.» Egumenul eră vărul lui Todoran.

26 Martie 1801. «Meletie ig[umen] Argeș[an].» Pentru un «buriaș plin și pecetluit».

24 Septemvrie 1810. «Meletie protosinghel, Argeș[an].» Pentru o plată.

10 Noemvrie 1814. «Al Argeșan[ului] mc. Meletie.» «Iar, de altele, din pricina arderii sfîntei episcopii, Dumnezeu știe câte stenohorie și cheltuială ni s'au pricinuit, și încă până acum nu s'au săvârșit toate dup[ă] cum au fost până la ardere, și vre un ajut[o]r de nicăiri nu au avut decât singur ajutorul prea curatei Fecioară și silința cea cu căldură a prea-sfinț. stăpânului Episc[o]p, Rugându-mă, picu la osteneala drag[os]teii dum[ita]l[e] pentru o sobă de fier mare, ce avem trebuință la o casă mare de musafiri, fiindcă cealelalte case nu s'au gătit . . . Însă soba să fie de ceale turnate, iar nu de table, și, cît de mare să fie, nu strică, fiindcă, unde e să s[ă] pue, iaste casa prea mare. . . Acest căsornic repetir să s[ă] dea la meșter, ca să-l pue un păr bun, că cel ce-l are iaste scurtu, din care pricină umblă înaintea; și-l veți mai șterge înlăuntru, și altă stricăciune ce va mai cunoaște că mai are, va dreage. Fiindcă prea iaste un soiă bun de căsornic.»

Nepotul lui Meletie, Doroteiu, a jucat un rol cu mult mai mare și a lăsat un șir de scrisori minunate, ca acestea:

6 Iunie 1797. «Dor[o]theu ierom[on]a[h], vnucū arhim[andritului].» «Din trecuta răzmiriță foarte rău au fost stricat păgăni de Turci besearica, mai vărtos la ol-tariu pietrile, temelile de tot le-au surpat, și până acum nu s'au dres (că au fost multe stricate), ci alte chilii s'au prefăcut. Acum am rugat pe Maica Dom-nului și ne-am apucat ca să o driagem iarăș la loc. Și, întâiu, ne trebuiaște o sumă de plumb; pentru care scriind eu la București, la Preasfinția Sa pă-rintele Episcop Argeș (fiindcă sânt eu încărcat cu cheltuiala de aicea din lăuntru), îmi poruncește ca să scriu dum[itale] să ne trimiț răspuns câte cât iaste preț[ul] plumbului, adecă pentru că ar fi scris dum. părintele arh[i]m., dar să află dus la București, trecută o săptămână... De ne va veni mai ești de acolea dela Sibiiu, bine, iară, de nu, vom cumpăra dela București. Pentru niște postav, 20 coț și 20 coți rase (*sic*)... Pentru un cîur de grău... Părintele arhim. chir Neofit până la lăsatul secului l-am tot așteptat cu case grijite, să-l odihnim, apoi peste două zile îmi scrie păr. Episcopu să-l pomenim între cei morți. Foarte rău ne-au părut tuturor. Dar moartea pu-rurea este lângă uși.»

16 August 1798. «Dor[o]theu, ierom[on]a[h] ot Argeș.» Pentru «10 măji de fier și butoae cincî cu cue de șindilă..., având mare lipsă, mai vărtos de cue.»

1 Septemvrie 1798. «Dor[o]theu, ierom[on]a[h]. Argeș.» Pentru «fier», cuie, po-stav. «Iară pentru icoanele dela zugrafi, le-au mai isprăvit, însă, până nu va lua banii în mână, nu va să le dea, căci ieste cam săcnos la fire, și, cât pentru lucru, foarte frumos, și căci ce are mult, zice că la aramă foarte anevoe să lucrează; apoi tot cu uleiū le-au zugrăvit, lucru traic... Zugraful] au rămas de a să duce la Buc[ur]ești: se duce la Râmnic.»

5 Septemvrie 1798. «Dorotheu ierom[on]a[h].» «Pentru icoane, așezându-le în toe, am rugat pe dum[nea]lu Văt[al] ca să le trimiț dum[ital]e... Ci vei scrie dum[nea]ta despotului ca să-l dea, căci zugrafu pleacă la Râmnic... De s'ar găsi o căruță ferecată, măcar și mai veachie, cu preț până la tl. 20 saū și 25 turcești, numai să fie chilibie, și de doi caș.»

28 Octomvrie 1798. «Dor[o]theu ierom[on]a[h].» Pentru căruță, care se va luă «altă una dată, mai vărtos că și vremile încă să află tot cam împere-chiate aici în partea locului». Și pentru «un car mocănesc ferecat» și «ză-breale la ferestrele bisericii cel noao ce au făcut-o Prea Sfinț[itul].»

26 Februarie 1799. «Dor[o]theu eclisiiarh.» Pentru «sărma, adecă drodul ce ne-ai cumpărat dumneata pentru zebrealele ferestrilor.... Întâmplându-se

schimbare iconomiei de aicea, rânduindu-se alt părinte în loc[ul] meu, anume chir Meletie... Și, pentru carul cel poruncit..., făcându-se veaste popii Costandin ot Căinenii, carele iaste rânduit prot[o]p[op]... Frate-miū popa Ioan, saū și prin părintele Vicarius... Să ne trimiți o minghinea de masă, în care lucrează časornicarii, fiindcă avem aicea și un časornicariū; care trimisei proba, măcar că nemțeaste să chiiamă șerod-știuc.»

10 Maiu 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh].» Cere hârtie. «O condică dintr'ansa s'aū scris.»

29 August 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh].» Pentru ferestre și sticle. «Îndată după trecerea praznicului plecând [Episcopul] la Câmpulung cu oareșcare trebuință..., neavând vreme Preasf[înțitul], fiind și cam zaiif.»

10 Noemvrie 1799. «Dor[o]theū ecli[siarh] Arg[heșan].» «Am priimit și zece măij de hier, pre care te rugasem ca s[ă] ne trimiți la trebuința sfintii Episcopii... Preasf. părintele să află tot în eparhie; te poștețe ca cu om cred[i]ncos să ne trimiți un diiamant pentru tăiatu sticlelor.»

14 Iulie 1803. «Dorotheū ec[onom].» Cere «6 greble cu colți de hier, fiindcă am văzut în herăria cea mare..., la grădină și... de altă trebuință.» Și pentru «3 dramuri de anomi, că, în loc de anomi, mi i-aū dat comid (1) la spițerie». Pecete neagră cu **ΑΡΘΗ** și 1797.

5 Iulie 1814. «Dor[o]theiū arh[i]m. dela Argeș.» «Prea mult rog dragostea dumitale a să da această scrisoare clopotariului Gheorghie Volfū, ce-i scriū din porunca Preasf[înț. părintelui Episcop Argeș, ca să vie aicea la Argeș, a turna clopotele care s'aū topit din foc... Să aducă și cositoriū de Olanda, cât va socoti a fi de ajuns pentru doao clopote; care să pot sui peste 600 ocă.»

30 Iulie 1814. «Dorothei arhimandr. de la Argeș.» Pentru Wolf. «Să va da de oca câte trei lei, după cum i s'aū plătit și pentru al Coziei... Noi am tot așteptat ca să vie, și n'aū venit. Și, fiindcă am intrat în vorbă cu dumnealū, șade rău ca să aducem alt clopotariū din București, tot frate cu jupân Gheorghie, carele ne roagă să vie să le vearse el.» Cere «cinstit răspunsū, de vine saū nu. Că însuș Preasf[înț. părintele episcop îmi zisă ca să te mai supăr.» Serie și «la Armean[ul] de la Sas-Șebiş».

20 August 1814. «Dorotheū arh[i]m.» Mulțamește «pentru îndemnarea care s'aū făcut clopotariului, de aū venit, earele aū și vărsat clopot[ul] cel mare, eșind foarte cu bun glas. Acum aū început tiparele și pentru alte doao mai mici, amîndoao cam de 100 oc[ă] și, cum le va găti, zice că să întoarce

(1) Camomilă (?) și gumă.



negreșit ca să se apuce de lucrul care spuse că aș tocmit a-l face la bisea-rica de afară, rugându-se ca să nu fie măhnită dum[neae] cocoana Hagiica, pentru întârziare. Iar, pentru că vă aflați dum[nea]voastră la mirare că nu v'ați mai scris nimic Preasf. părintele Episcop, așajderea și Preasf. zise că nu i-ați scris nimic ca să aibă pricină de răspuns; [cu] toate acestea, mulțumește dum[nea]v[oastră] de neuitare și trimite părinteasca blagoslovenie..., pof-tind ca, ori-când, tot să nu pregetați a serie, că Preasf. gata îl veți găsi dum[nea]voastră la răspunsuri.

P. S. «Dumneae] cocoana Hagiica au afierosit în anii trecuți un colan cu pafiao lui; vreadnic[ă] de laudă! Cînd să-îlumineze prea-curata Fecioară cugetul ca să îplinească rîndul deplin de odăjdii, ca să aibă plata înzecită dela răsplătitorul cel ce și pentru un păhar de apă reace, cine va adăpa pre unul din cei mai mici, făgăduiaște că nu-și va piarde plata sa; iară eă mă rog de ertăciune pentru îndrăzneala.»

6 Martie 1816. «Dor[o]theu, arh[i]m. dela Argeș.» «Să vorbești cu vâtafu de fleșari de acoala din cetatea Sibiiului pentru suhatul din Toaca mănăstirii Berislăveștilor». Se va face zăpis, iscălit și de Episcop. «Din parachinisis al Preasf. pâr. Episcop m'am îndemnat și din căci (*sic*) fiindu-m și eă dorit ca să văz patriia înbielsugată cu hrană, n'am pregetat. Știut fiind cîta sumă de vite îngrășa dum[nea]lor mai nainte într'acestă suhată.»

10 Aprilie 1816. «Dor[o]theu arh[im].» «Foarte mulțumim și pentru înles-nirea trimiterii scrisorii cătră pop[a] Ioan, frate-meu . . . Pentru suhatu Toaca, că ai luat dum. osteneală de ai vorbit cu ță[institul] țeg. . . Cu acest preț nu să poate da, pentru că, și de nu se vor afla de aicea nescar[î] mușterii (măcar că am nădeajde la vre o doț ce mi i-aă pomenit după ce am scris dum[ital]ji), atuncea, zic, fîn deaca voiă face într'acel suhat, îndoit poate și întreit să folosească măn[ăs]tirea. . . Înșă eă . . . voiam ca să fac și garanție măn[ăs]tirii și dum[nea]lor fleșarilor.» Salută pe Hagiica. «Ne-aă spus chir Șarban, omul dum[nea]voastră, că l-am avut aicea în zilele aceastea, că iaste dum[n]ei dorită ca să vie în plimbare, să văză Argeș[ul]. Prea-curata Fecioară să înlesnească dorim: numai, cînd va voi să vie, arfi bine să ș[ă] încredințeaze și de Preasf., de să află aicea, că acum să află la București.»

22 Decemvrie 1816. «Dor[o]theu arh[im].» Pentru scrisori trimese la «Sas-sebeș». «Că, deși dragostea cea adevărată nu pre hărtie scrisă cu cerneală iaste întemeiată, deaca de pe tablele inimii va fi ștearsă, dar însă eă tot-deauna cu cine m'aș întâlni, viind din partea locului, nu preaget a cerceta pen-tru dum[nea]v[oastră], și mi să vesteaste că acum chir Stan să află dus la Beciu, și altă dată la alte parte.»

12 Aprilie 1817. «Dor[o]theu arh[i]m. de la Argeș.» Să se negocieze pentru suhat, și anul acesta, «cu fleșari de acolea, din Sibiiu... Și, de vor voi a da mai mult decât în anul trecut, dumneata mă rog silește-te, căci are mănăstirea marî cheltueli cu arădicatul acoperișului caselor igumenești, că puțin de n'au căzut de tot în iarna trecută, cu zăpada, iar, nevoind a da mai mult, apoi să sã dea și cu doao sute de lei... Și banii mă rog a mi să trimitte prin chir Petrică Nan.»

16 Maiu 1817. «Dor[o]theu arh[i]m.» Scrisoarea sa «s'au priimit aci, chiar cu mizil-Tatar(1). Așa să întimplă de multe ori cînd are cineva vre o treabă mai delicată; omos eũ sînt atihos.» (2) Pentru suhatul Toaca.

16 Decemvrie 1817. «Dor[o]theu arhim.» «Avînd mare nevoie de a mă pogori la Vlașca... abia o săptămînă am de cînd m'am întorsu de unde scriu că am fost... Pentru suhatu Toaca..., din multe prigoniri ce avea amîndoa mănăstirile, Bîrislăvești și Cornet, s'au ales de cei marî într'acest chipu: că de a valma să s[ă] stăpănească, însă schitu Berislăvești 2 ani și Cornetu un an, și cu mijlocul acesta aũ lipsit și dihonii și lipsa apeli, nemaî fiind nief-o nevoia de a face puțuri... Numai una iaste (care și altă dată am arătat-o, nestatornicia deselor schimbări de igumenaturî; dar și acasta socotesc a să diorthosi cu acasta ca, deaca Preasf[i]nțitul episcop va voi, și epitropu Sf. Pantelimon va priimi, supt a căruia umbrire atárnă aceste doao lăcașuri, socotesc ca s[ă] facem un contract pe căți ani va voi mușteriu a-lũ cumpăra acest suhat, numărînd banii arinzi din an în an, câte tl. 500..., precum în anii trecuți să vindea; care contract să-l întărească mai sus numitele persoane... Preasf. părintele Episcop Argeșiu încă nu s'au întors de la București.»

18 Februarie 1818. «Dor[o]theu arh[i]m[andrit].» «Pentru suhatu Toaca, cã s'au vîndut de chir Costand[in] Mocrăi, arendașu moșiilor mănăstirii Cornetului... Neștiind eũ bine socoteala ce aũ între sineș igumel[n]ul și cu acel ar[en]daș, și ca să nu se întimple vre o zătigneală cumpărătorilor fleșari, în doao rînduri am trimis cu scrisori la Titireci ca să-m vie curat răspuns de la ig[u]m[en], și, negăsindu-l la schit (fiindcă iaste și acela tot asuprit), și nevrînd, silit am fost a zăbovi pînă cînd, însuș viindũ la mine, de unde aũ fost dus», dă răspunsul. Va vorbi pentru «c. țeh» și cu «Preasf. chir Episcop, [cînd] va veni dela București.»

30 Iulie 1818. «Dorotheu arh[i]m. ot Argeș.» «Viind Preasf. părintele Episcop de la București (carele și trimitte părintească bl[agoslovenie și dum. cocoanil

(1) Tatar de poștă.

(2) \*Ατοχος, fără noroc.

Hagiicăi și dum.), ne am dat în vorbă pentru suhatu Toaca, și au priimit a întâri contractu fără de nief-un enteres... Și din preț a să mai știrbi nu să poate. Iar lumânările care să s[ă] mai dea, le-am adaos, pentru că înainte vreme, cînd stăpînea dum[nea]lor suhatu, au fost dînd pe tot anul un zavod de un sfert deci (*sic?*), și noao nu ne iaste trebuincoș acela: am socotit mai bine lumânări în loc să s[ă] dea. Însă să fie știut și ačasta că epitropulu pînă acum nu i-am arătat, și crez că, vîzînd pe p[ă]rin[te]||e] iscălit în zăpisu, va priimi și dum[nealu] a-l iscăli, dar, fiind dum[nealu] parte mirenească și cu case grea, poate să pretenderisească a ceare cevaș rușfet, și să va arăta ă. țeh, ca să fie de la dum[nea]lor, scriîndu-mi-să ca să știu pînă unde să făgăduesc.

P. S... Copia să va întoarce înapoi ca să s[ă] prescrie lămurit.

(Răspuns). Lumini nu să leagă să dea, și, de vor vrea să dăruiasc[ă] cite un zavod saū odoru de mănăstiri, rămîne la voia d[um]m[nea]lor. Cu porci ce vor mînea rodu pădurii, să nu facă stricăc[une] suhatulu. Că epitropu Cornetulu cu legătura nu făgăduesc nimic, ci, de-l vor și face vre o cinste, rămîne la proeririsul (*sic*) dum[ita]le.»

26 August 1818. «Dor[oth]e[u] arh[i]m.» «Pentru suhatul Toaca, și, cit pentru cără, ca să nu dea decît ce va fi omenia dumnealor, cum și epitropulu de la spital, pentru iscălitu zăpisulu, cum și de bani a-i da la April[ie] 23,—aceastea 3 ponturi să pot priimi. Iar, din preț, a-l da cu 300, în anul trecut știî bine dum[neata] că au dat 30 de galbeni,—poate să facem neguțătoria lu Anastratin Hogeia, carele cumpăra de o para 3 oaă și vindea 9. Iar că li s'au întâmplat estimpu pagubă, n'am au[z]it, dar o crez, pentru că gadenile nu vor să umple (*sic*) tot flămânde; ei vor căștiga de aicea înainte... Mă rog să te abaț pe la Berislăvești, ca să te ospete[z]i cu unt proaspăt și cu mămăligă noao, și vom vorbi mai pe larg.»

8 Martie 1819. «Doro[h]e[u] arh[i]m.» «Am înteles mai întiū și pentru pia-decele care au zăciencit venirea dum[itali] la țargul Răurenilor: dea Dumnezeu altă dată a avea cinste să te ospetez, că mult te dorescu. Iară, pentru corespondenția cu suhatul Toaca..., astă toamnă nu m'am întălnit nici cu de al mieî credinceri, iară acum vîz că veni acest om anume Oană, spuînd că iaste trimis ca să s[ă] tocmeasc[ă] cu mine, și în puțină vorbă am intrat... Contract [cu ă. țeh] să fie pe zece ani, și tocmeala din an în an patru sute cinc[z]ec lei turcești, totdeauna să să numere la Sf. Gheorghie... Și, de spre altă parte, să mă găsească răspunsu în grab, până să află în București părintele Episcop, ca să trimiț zăpisul, să-l întărească și Preasf. și epitrop[ul] Panteleimonulu... Acum și galbeni au crescut. Eū, de n'ar fi voit atăta hatărul dum[itale] și al patrioților mieî, poate că-l dam altora, de aicea, dar,



de m'au și întrebat, am răspuns că sînt în tocmală cu ă. țeh, și nu pociu să măi intru și cu altul. De aceasta poliloghisind, rămăind . . . »

20 Martie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Pentru simfonia suhatului Toaca, de care nici-un enteres al mieu la mijloc n'au fost, cinstit arăt dum[ital]i că, după cum l-am văzut în catastișele celor de mai nainte igumeni că-l vindea, cu mare pogorăre l-am tocmit eu, numai și numai dragostea noastră să s[ă] cunoască . . . Și, în ăas ce-m va sosi contractul întărit de stăp[ăn]l i de epitrop, îl voi și trimite dum[ital]i, și atuncea vor da și dum[nea]lor altul după asemănarea aceuia, spre a să păstra.»

7 Iulie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Despre contractul Tocii, că v'au cu prins mare mirare de suma care au avut epitropul Panteleimonului pentru iscălitura sa în contract, din care să înțeleage că dum[nea]v[oastră] v'aț uitat ceale ce mi s'au scris prin chir Stan Popovici (cînd eu îi scriiam că epitropia poate ca să pretenderisească cevaș), și mi s'au răspuns că aceasta va rămănea la omenia dum[nea]v[oastră] mai la urmă. Cinstiților, epitropia nu ceare nimic pentru sineș, ci pentru spital, la care nu puțină cheltuială merge, pentru bolnavi cari să caută cu toate ceale trebuincoase. Și să nu socotiț dum[nea]v[oastră] că la acest spital să caută bolnavi numai de cei de ai pămîntului, ci din orice parte s'ar întimpla a veni la București, sau și la țară, și s'ar bolnăvi, iaste dator spital[ul] a-i priimi și a-i căuta pînă cînd să vor scula din boală, și de multe ori să și indatorează, neajungindu-să numai cu venitul ce-l are de la mănăstioarele care sînt închinare la Panteleimon cu hotărit embatic pe an. Și să obiçnuiaște și aceasta, cînd prin știrea epitropii s'ar da cevaș în arindă, a să ajutura cu cevaș și spital[ul], pentru nevoia ce arăt. Că să nu socotiț dum[nea]v[oastră] că puțin lucru s'au făcut ca adecă pe 10 ani să-î facă contract, în vreme ce mănăstirile nu sînt slobode nici într'un chip ca să dea moșiile cu arindă mai mult decit pe un anu. Apoi, pentru ce să vi să pară dum[nea]v[oastră] cu supărare, și să vă lăudați că veți face o arătare și slăvitului comandir-gheneral! Deci, de mă iubiți ca pre un sinpatriot, apoi nu trebe să mă păgubiți, ca eu să dau din punga mea, că aceasta nu să socoteaște prieteșug adevărat . . . Iară, pentru ceale ce-m făgăduiți dum[nea]v[oastră] mie, eu sînt mulțumit ca să mă iubiți, și acelea rămān la bunul proeris (1), iar eu nimic nu cer.»

7 Iulie 1819. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru contractul cu Toaca. Îi mai spune și lui, ca și lui «țeh (*sic*) Martin Spec, maistorul de fleșari, cu toți tovaroși din cetatea Sibiiului». «Cinstit it arăt că și păr. Episcop s'au supărat asupra mea, vă[z]ănd atăta sam[ă] schirotita (2) a epitropului. Dar, fiindcă, pentru

(1) Intenție.

(2) Σκληρότητα, asprime,

pricinile care arăt, are cuvânt, că adevărat așa sint așezământurile, a nu să da mai mult decât pe un an, apoi, în loc de mulțumit[ă], să laudă cu comandir[ul], ca, cînd catanele ar păzi țara aceasta, să dea de fric[ă]; ci mai mult nu zic. Iară, pentru časornic, că ar fi bine a-l da unu[]l sărac și a lua altul mai bun, mai mare, păcat în fac cînd să-l dau[ă] săracului, carele, în loc de a-mi mulțumi, mă va ocără că l-am băgat în cheltuială, ci deocamdată să s[ă] dreagă așa; ca și meșteri, deaca nu vor căpăta de lucru, pier.»

12 Iunie 1819. «Dor[o]theu[] arh[i]m.» Trimite la dres «un čas de sin, [care] are pierdutu un șurup».

12 Iulie 1819. «Dor[o]theu[] arh[i]m.» Pentru contract, «abia s'au iscălit și de epitropul Panteleimonului, că au bănuir că l-am tocmit eftin: poate că își va fi alergat[ă] cinevaș gura, și nu s'au mulțumit ca să rămăce la omeniia Ț. țeh, cum scriia, ci în nact[ă] au cerut[ă] 20 de galbeni, și eu am zis că nu crez că vor da.» Să dea măcar 15, «cu însuș aducătoriu[ul] aceștia, coconu lordache». Contractul îl va da «la vătafu Onea, ce iaste la boi».

30 Decemvrie 1819. «Dor[o]theu[] arh[i]m.» Felicitări: «o fie fie!» Pentru contractul dela Toaca. «Inti[ă] nu făgăduesc, dar pe urmă, după săvârșire, împlinesc. Și acum, tăcere adâncă văzând, silit sint ca să dau[ă] pricină de să țin de parolă a da ceia ce am arătat, sau voia dumnealor iaste ca să mă păgubească pe mine, a plini eu de la mine. Care acesta de vor socoti-o, apoi, patrioți cu pagubă, nici-o fire omenească nu o va putea suferi.»

8 Martie 1820. «Dor[o]theu[] arh[i]m.» Pentru suhat. Se hotărăsc de țeh 10 galbeni. «Nimenea nu iaste interesat la acea cearere decât spitalul, ca să ajute ticăloș, chilavi, care, din cei ce să caută acolo, pot fi mulți și din partea dumnealor, fiindcă fără de alegere spitalu iaste îndatorat pe orice bolnav a-l căuta.» Să dea cât se va cere. «Cu toate acestea, ca să s[ă] precurme această[ă] medea, iată că închis aicea trimiț contractul.» Cu galbenii să i se facă «o căruță mai cineșe (*sic*) de cai; numai din preț de să va putea să nu treacă peste 200 lei turcești, ci și mai jos cevaș, și, fiind cu lemnele, să s[ă] fac[ă] câte puținel la roate de mesteacan, și la toate plăcută ochilor dum[]itale». O pot aduce «cînd vor veni dumnealor cu vitele în suhat. . . Și filodorima (1) o trimiț eu de aicea la epitrop.»

4 Februarie 1821. «Dor[o]theu[] arh[i]m.» Pentru «socoteala căruțulu[ui]». Trimete plata prin «păr. starețul de la Stănișoara. . . , socotind galbenul pe 11 și jumătate; apoi, rămîind plătit, voi fi ocolit din protocol, iar, de care cumvaș va fi greșită socoteala mea, apoi cusurul să va împlini de aducătoriu[ul]

(1) Darul.

aceștia. . . Vestind și de vasul cel pus în păstrare aicea, că să află așezat bine pe căpătie.»

27 Februarie 1821. «Dor[o]theu[arh]i[m].» A primit scrisoarea «cu întoarcerea Stănișoreanului aicea la Argeș, și bine că s'au nemerit banii tocmai de s'au izbrănit socoteala cărușului. Iar, pentru vasul cu pelin, bine ar fi cât de în grab[ă] să trimiți ca să-l rădăce, că bute sănătoasă s'ar da dela schit, căci știți dum[neata] că aicea casă să află lângă drum, și de la 6 ale aceștia s'au umplut de băjănari, și unii din ei au îndrăznit de au și început un vas de al schitului, fără de a da voe iconomul mieu, și nu pocit să mă cuteze a zice că va putea sta în păstrare, căci spaima s'au înmulțit și nevoie îi face pe cei fără de omenie a obrăznicii, și mai mult de atâta nu încape a-ș scri. Lingă acestea, te poftesc și de bucățile de cărți care din anul trecut s'au primit la dum[neata], să binevoești a să da la acest om, ca să le ducă la popa Ioan, frate-mie, de la Lancrăm.»

20 Martie 1821. «Dorotei arhim. (iscălit numai ὁ γγρωστῶς).» «După ce s'au rădicat h[oi]erii[il] băjănari dela Berislăv[ești], au descălicat alții mai mulți, cu număr  $\alpha\epsilon\omega\chi\psi\lambda$ , și am aflat că nici-o pagubă la vasul cu pelin n'au făcut, apoi de atuncea au mai mers și alții, și nu vor înceta că  $\alpha\eta\chi\zeta$  s'au început, că, de nu să va putea păstra, apoi va fi ca căcūla Țiganului, care au înecat-o pe apă, zicând că tot era el dator să o dea de pomană pentru tată-său.  $\alpha\eta\chi\zeta\epsilon\theta\iota\kappa\epsilon\ \alpha\chi\kappa\ \xi\delta\omega\ \epsilon\kappa\eta\epsilon\ \alpha\epsilon\iota\epsilon\ \kappa\iota\epsilon\ \alpha\chi\theta\eta\kappa\alpha\psi$  (1).»

6 Aprilie 1821. «Dor[o]theu[arh]i[m].» «Cinstită scrisoarea dum[neata] cu dragoste am primit, găsindu-mă tot aicea la Argeș, și, pentru pelin, mai înainte cu 3 zile, venise dichiu mieu și im arătase că să păstra, și bine căz a trimis a-l rădica. Iar, de vor fi rămas butoiale goale, nu știu de să vor fi umplut, că icon[o]m[ul] n'au știut cele ce-m scriai. Pentru rindurile ceale neînțelese, sânt scrise ellineaste, adecă în filta (*sic*) în limba noastră, și crez că le vei putea înțelege, că merg cu număr pân la 10 și până la 100 și 1000; care s'au și împlinit. Domnul să-ș întoarcă milă.  $\eta\kappa\ \omega\kappa\ \alpha\ \epsilon\kappa\zeta\ \alpha\ \alpha\eta\chi\psi\lambda\psi\ \mu\iota\kappa\ \mu\epsilon\ \phi\epsilon\eta\zeta\ \eta\kappa\ \psi\lambda\psi\ \alpha\ \xi\chi\kappa\ \epsilon\delta\omega\psi\lambda$ .

«Pentru suhatul Toacă, mi-au arătat icon[o]m[u] că au venit doi oameni zicând că au fost trimiș de însăș orendași ca să le spue că dum[neata]lor nu vin cu vite, și să ne căutăm de ele. Apoi scrisoare n'au adus. Cu toate că în anul acesta care să va începe de la Sf. Gheorghie, iaste al Cornetului, la care s'au schimbat și igumenu, și să cuvine acolă să dea de știre, dar acăsta o voi împlini-o eu, spuindu-le putearea contractului. Iară a zice eu ca s[ă] aducă dum[neata]lor vite sau nu, rămâne acăsta mai bine la știința

(1) Criptografie, cuprinzând știri despre mișcarea revoluționară.



dum[nea]lor, că aicea răzvrătirea s'aû început, dar unde priveaşte sfârşitu, numai D[u]mnezeu va şti.»

2 Iulie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m. din episcopia Argeş.» «Pentru baniî ce veî fi luat, [dascale Nicolae], după vite . . . Fratele Pavel Postelnic, pornind peste munte câte[va] vite mari, hoî, vaci şi câteva capre, cu un moşu Evthenie din Lancrimu şi cu un feçor Ioan din Lisa de lângă Făgăraşu, sat militărescû, ce aû fost slugă la Robaia, având şi acolo vre-o cincî capete de vite ale lui, dîndu-le şi un cal, cari aû şi pornit, şi, dumnealui zăbovindu-să pân a doa zi, aû plecat şi însuş, şi, după ce s'aû suit la munţi, când era aproape de a-i ajunge, l-aû împinat hoîi, şi de moarte l-aû bătut, luîndu-i tot ce aû avut, şi abia s'aû întors înapoi. Deci, găsindu-te aceasta netrecut în tară, să mergî la satul de unde iaste acel Ioan, ca să întrebî de rîndul vitelor, şi, cînd nu le veî da în urmă, apoi să dai de ştire la cinstita Cămară împărătească din Sibiiu, că poate să se [fi] oprit la comandă, din pricină că acel trimiş nu avea bani de a plăti vama.»

2 Iulie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Eu încă, slavă lui D[u]mnezeu că viezi pînă acum tot în preajma Episc[opiei]. Mă gătisem, cînd eşise musafirii din Episc[opie], în 20 a lunii trecute, a veni în partea locului, pe unde nu gîndeam, apoi, nemerind tocmai în furiia celor ce fugea, şi alţii îi gonea, μόλις [=abia] printre ei m'am întors înapoi, scîpînd pînă acum cu viaţă. Iar pe la schiturî toate s'aû mistuit, numai de foc pînă acum aû scăpat. După toate acestea, de nu se vor mai întărata de spre vre o parte, nădăduim linişte; şi care oh! să dea Dumnezeu a fi! Am fost zis unul frate al mieu, Nicolae dascal, ca, ce bani va lua după nişte vite, de le va fi putut treace, să-i lase la [dumneata] în păstrare . . . Dobîndind linişte, lesne îi voiî priimi. După acestea, mă rog, de să va afla aicea în Sibii un Hristea luminărar din Pitestî, dar cu un mijloc suptîre, sau şi alminterelea, de s'ar putea scoate o sumă de bani care am la dum[nea]lui.» Pentru cazul lui Pavel, «întâmpat în postul Sfinţilor Apostoli».

28 Octomvrie 1821. «Dor[o]theu arh[i]m.» Să trimeată o scrisoare, dând răsunsul la aducător, «la păr. economul chir Meletie».

5 Martie 1822. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru «suhatul Toaca». Il ieau «fleşariî?». «Să am voe a băga şi eu în suhat vre o 50 de vite care le am de vînzare, ca să să pască împreună cu al meu çoban, şi, slobozindu-să trecearea lor, toate tot dum[nea]lor le voiî da.»

17 Octomvrie 1822. «Dor[o]theu arh[i]m.» «Maicile călugărite dela un schit Vălenii, de supt epistasia episcopiei Argeş[u]lui, osebit de lipsele ce au întru toate, fiind locul stîngaci, aû mare nevoie şi de un çasornic de păreate cu

deșteptător, pentru slujbele bisericii, mai ales noaptea, cînd iaste nor, de nu pot brodi sorocul. Pentru care, cîștigînd că[va ban] dela un iubitor de H[risto]s, am, socotit a te pofți și a te ruga ca dum[neata] să le găsești unul așa de credință: eî însă socotesc ca să fie de oțel, și ar fi mai trainic. Apof cum veî socoti dum[neata]» Pentru o scrisoare a fratelui său, popa Ioan.

I-îu Februar 1823. «Dor[o]theu arh[i]m.» Trimite o carte. Să-i dreagă ceasul, «că s'aîu oboșit și el umblînd și stînd, și eî cheltuind. Iar a-l da la un sîrac, cum m'aî povățuit, știm rîspunde că nu să cade a-l milui cu așa dar păgubitor.»

13 Iulie 1823. «Dor[o]theu arh.» «Chir Stane, știu că pe multe persoane aț ajutoratū dumn[ea]v[oastră] în ticăloasa ačasta întimplare a patrioților de aici, și, fiindcă veni la mine dum[nealū] Medelnicer Nicolî, și-m arătă pentru niște amaneturi care i le oprește un creditor, s'aîu rugat de a-l ajutora. Dar, în nevoie fiind și eî, că știut va fi dumn[ea]v[oastră] pentru că toate veniturile măn[ă]știrilor să iaū în datoria țării, și, mijloc neavînd alt, decît, oricum, foarte mă rog a-l ajuta la nevoia ce iaste, și mare plată veî avea de la Dumnezeū, căci omul are stare bună aici, dar, din lipsa vremei, nu le poate arunca pe nimic. Iar, cu un soroc ce iș va pune, socotesc că nu te va da zminteală.»

31 Iulie 1823. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru «fleșari»: dar nu s'aū ținut de cuvînt, să vie. «Și aici încă s'aū rîsipit vitele la alte suhaturi, că, de știam că dumnealor nu o să să ție de parolă, lesne im era, pentru că mai nainte de Sf. Gheorghie mulți venea să-ș bașe vitele, și eî le rîspundeam că vin dumnealor cu vite.» Se va plînge la Aghenție. «Că a tăcea nu mă lasă nimeni, fiind arătate cu catastih toate veniturile mănăstirilor, și pentru cine să iaū: acum crez că veî fi auzind dum[neata].»

25 Septemvrie 1823. «Dor[o]theu arh[i]m.» Pentru «tăgăduirea fleșarilor că nu iaste iscălitura lor... Acum așa să cam politivseșc mai în tot locul, de nevoie rîmiiū păgubaș, numaî și numaî ca să s[ă] curme pricina, privind la hatărul dum[nea]v[oastră], iar nu la al lor.

«Iar, pentru filosofia care de obște priveaște, de și cei ce nu s'aū ostenit nimic, nu vor mulțumi, D[u]mnezeū știe al cuî iaste sacul cu mălaiul, și va rîsplăti după dreptatea sa. Asupra mea sînt 2 schituri la care să hrînesc mai 40 de călugări; veniturile lor, de nu aș metaherisi și alte mijloace, fiindcă n'am încetat meremetisind și altele de iznoavă făcînd, nu ar fi de ajuns a purta cheltuelile, apof la acestea trebuesc cervănți (*sic*), că numaî cu cuvîntul nu să isprăvesc. De aveam însă, precum mă socotesc [oamenii], dam și schimbam locul și căcula, dar, deaca așa m'aū luat lumea înaintea, sufer, și, cînd să va turbura apa, atuncea vor vedea cei ce vor rămănea.»

Dela egumenii de mănăstiri vin scrisorile următoare, pe cari le dăm după locul de origine:

#### A. Bistrița.

12 Septembrie 1790. «Necătarii, ig[u]m[en] Bistr[i]i[i].» Pentru «acel puțin vin cu pelin întru aceste doao ploșe», ce-i trimete ca dar. Pecete cu **HKT**.

7 Iulie 1801. «Iosif ic[ono]m Bistr[i]i[i].» «Pomenit frate-mieî Meletie ic[ono]m[ul] de la Argeș»: lângă acesta aveî un fiu al său, «pentru învățătura cărții». Trimite pe copil la Sibiiu. «Condeiaș are, și grecece, și rumănesc».

17 Maiu 1811. Ἀρσένιος Μπιστριζάνος. «Ne aflăm cu silința dragostii dumnezeiri de a desăvârși și podoaba sfintei acestii bisericii cu zugrăveala pă din nontru, și, făcând trebuința pentru câtva bun auru, ca să poliiască sfinții acestii biserici», trimite pe preotul Iosif pentru a cumpăra.

#### B. Cozia.

19 Ianuarie 1800. «Doroth[e]i arh. Coz[i]i.» Pentru afaceri de bani.

10 Septembrie 1827. «Nectarie, ig[u]m[en] Coz[i]e[i].» Pentru «zăbava ce facem cu neluarea calabalicului ce are această sfin[ă] minăstire în păstrare la creștineasca dum[ital]i bunătate, căci, cinstită cocoană, mai întii vreme nu am avut din pricina multor supărării ce ne-au întimpinat, al doilea, că nici n'am avut unde să le sprijinim, fiind minăstirea cu totul prefăcută în cenușă. Iar acum, cu ajut[o]r[ul] lui Dumnezeu, oareșce minăstirea s'au mai întremat după cum ne-au putut ajuta vremea, și socotesc că după strinsurile cimpului să trimit ca să aducă acel calabalic, teamă fiindu-m să nu să fi stricat de vre o umezală veșmintele, că anî sint la mijloc de cind n'am umblat la dînsăle. Însă mă rog să binevoiești a să da voie acest[ui] Dimitriie Log[o]l[ă]t ca numai să s[ă] uite pă din afară lăzilor spre a-m aduce știință cum să află de rîndul umezelii. Ca, și de nu va veni să arîdice, încă să trimit om cu chieile, a umbla să mai răsufle sfintele veșminte, pentru ca să nu putrezască, căci cu atît au scăpat sfintul lăcaș; pentru care și dum[nea]ta multă pomană ai căci să păstrează.»

Pecete cu un leu în blason, și **Н К Р**; 1825.

Maiu 1828. «Nectarie, ig[u]m[en] Coz[i]i; Methodie, ig[umen] Cozii.» «Porunca ce au venit de a... aici în țară, ca cei ce au lucruri la Sibii și alte părți, să și le aducă în soroc scurt, adecă până la 15 ale următoareil.» Roagă a se trimite.



## C. Govora.

19 Februarie 1799. «Pop[a] Rad[u], hartofilax.» Pentru afaceri.

## D. Hurez.

Bistrița, 20 Noembrie 1820. *Ἐργωνός Χορεζίου*. Pentru o poliță.—Grecește.

Hurez, 20 Decembrie 1822. *Ἐπάσιμος Χορεζίου*. Pentru darea în arendă a moșiei minăstirii, Giorocul. — Grecește.

12 Ianuarie 1823. *Ἐργωνός Χορεζίου*. Pentru moșia Giorocul: «Eū sint bu-curos ca să am arindaș ca dum[nea]ta, nu numai la Gīoroc, ci pre la toate moșile măn[ă]stirii, dar vezi dum[nea]ta cum s'aū întâmplat vremea, și încă până acum nu avem voe de la Stăpînire . . . Eū am scris boerului, stăpînului nostru să-ți dea un răvași cu iscălitura dum[nea]luī, și de la Sfintul Gheorghie înainte să mergi să stăpînești, și pre urmă ne vom învoi între noi.»

1-iū Iunie 1823. «Ioanichie Hurezan.» Pentru moșia Giorocu, pe care a luat-o el în arendă. Trimite scrisoare către Brâncoveanu, în grabă. Se închină și «părintele arhimandritu Ghermano».

## E. Peștera.

1805. Cerere de eleimosină dela călugării schitului Peștera. — Pecetea, *desemnată*.

## F. Sadova.

12 Iulie 1783. «Pandleimon ig[u]m[en] Sad[o]v[e]i.» Pentru «sărmă de fier . . . pentru zăbrele la ferestrele bisericii». Și «un clopoțel de masă, pentru chematu copiilor . . . Un felū de ĉure pentru dresul grăului, de să aleage la patru părți sângur, și prețul lui ar fi cu tl. 25.»

## G. Stănișoara.

8 Septembrie 1818. «Theodosie iermonah, stareț s. schit Stănișoara», către Stan Popovici. «Foarte mult amū dorit ca, după cumū amū vorbit cu dragostea dumnetale, ca, viind la bălcu Răureani, să ne cercetezi și schitul nostru. . . Cu ajutoriu lui D[u]mn[e]zeū și prin rugăciunile sf[ă]ntului mar-elui mucenic Gheorghie, s'aū rădicat sf[ă]nta biserică până la bolte, și avem bună nădeajde că fără zăbavă să va și bolti . . . Pentru cuele ceale de sindrilă, dacă vor veni, să le trimiți.»

26 Martie 1820. «Theodosiea starițu s. s. Stănișoara, cu toți părinții.» «Să faci bine să ne trimiți zăbrealele; dară de-ar putea veni până la praznicu sântului mucenicu Gheorie, fiindcă ne iaste hramu.»

Dela preoții de mir vin câteva mici scrisori ca acestea:

28 Maiu 7263 (1755). «Popa Barbul Lătișanu, Pătru Pieale ot tam, Preda Ghiergulescu ot tam» «isüpășesc un locu de grău al popii Vladu și altu locu, al Radului... Pe cât grău va face să-i dea ceî ce aū stricat cu vitele iar atăta prea in doao.»

30 Aprilie 1778. «Popa Sima, prot[opop] ot Argeș.» Pentru afaceri.

26 Iunie 1808. «Calistratū mon[a]h.» Pentru o poliță care-i face *aporie*. «Meșterul acela care aū făcut mușch[e]turile.»

16 Noemvrie 1810. «Doi preoți ai satu[lui] Călimăneștii, popa Anghel du[h]ovnicu, popa Mih[a]il, popa Nica», pentru «clopoțalu» lor trimis la dres.

[1821.] «Nofit preotu, călugăr», către «cocoana Hagiiică». «Am fugit de frica Turcilor din Țara Rumânească, dela un schit al mănăstirii Cozii... Am cheltuit tot ce bruma am avut, și D[u]mnezeu sf[ă]ntu știe cum trăescu, ci, auzindū pentru blagocestivul numele dumitale, cere să fie ajutat, «până cindū va face milostivu D[u]mnezeu milă cu Țara-Rumânească, și cu toții, de să va face pace, ca să eșimū pe la locurile noastre.»

«Cu zmerită scrisoare ne închinăm dumitale. 1822 Mai.

«Cu plecat[ă] scrisoare ne rugăm noi, satul Călimănești, ca să avem credinț[ă] și mila dumn[nea]v[oastră], fiindcă la noi este lipsă de diiacon, însă și preoți ce avem, să află foarte bătrân și slabi. Care avem nădejde pentru un grămăticu, care alt știm cu oreșice învățaturi, de a ne învrednici D[u]mnezeu că să-l vedem diiacon și preot aici, la satul nostru. Drept aceia ne rugăm milostiviri dum[itali] ca să-ți faci pomană pentru acest băiat anume Mihail sin popa Nicolae Zgărcea, de a te milostivi cu un ajutor, cum va fi mila la Preasfinția Sa părintele Episc[o]p Galaction al Râmniculu, de a-l face diiacon. Și ceia ce va fi darul și mulțămita Preasfinții Sale pentru hirotonia, ne rugăm plătește, mult, puțin ce va fi, și noi sântem îndatorați de a plăti, sau, voinđ spre [m]ilostenie, deosăbit plat[ă] vei cunoște de la milostivul Dumnezău. Care rămănem prea-pleați cinstitel casi dumn[nea]v[oastră], Eū, părcălabu, cu tot satu. Eū, pop Nicolae din Călimănești.»

24 Maiu 1822. «Grig[o]rie arh[i]mandrit.» Pentru un amanet lăsat la Casa Hagi Constantin Pop.

Câteva scrisori ale Episcopului ardelean Moga n'au o deosebită însemnătate:

Sibiu, 15/3 Noembrie 1823. «[Episcopul] Vasilie Moga.» Pentru «puținica sumă de la cocoana Lucsandra, mă rog să binevoești a primi amanetul, fiindu la noi banii mai mult de lipsă.»

Sibiu, 3 Ianuarie 1825. «E. Vasilie Moga.» Pentru o obligație.

Sibiu, 28 Februarie 1827. «Vasilie Moga, ep[iscop] p.» «Noi vrem să cumparam ominește, pe bani, de unde să va afla de vindut, un potir de arjint cu discos și zverdă, și mai bucuos am lua de s'ar afla gata, decit să tocimim la argintarii.» Să întrebe «la aceiaș cinstită Casă unde să află și evangheli, fiindcă iaste ceva nedejde într'acest an curgătoriu să să poată isprăvi și sfinți beserica cè noă de la Sas-Șebeș, unde lipsește sf. potir, și tocul de arjint, saū de alt metal mai de rînd. Pentru aceeaia să cujetă a să cumpăra, pentru că beserica ačasta iaste tocma în drum, în vedeala și a drumarilor, că, de almintirilea, 22 gaze sînt creștinî de la Sas-Șebeș : argintu le-ar fi pe scump.»

Vlădica Ioan Bob din Blaj are o singură scrisoare, unde nu se vede măcar marea caligrafie îngrijită a colegului său, ci un grifonagiū grozav:

Blaj, 31 Maiu (12 Junie) 1822. «Vlădic[a] Ioan Bob.» Pentru primirea unui transport.

Dela preoți ardeleni vin aceste scrisori:

Brașov, 3 Aprilie 1817. «Ioan Tempian, protopop Braș[ovului].» Pentru căsătoria fiicei lui, Maria (Țăca), cu «chir Alexiea Ioanu, neguțatorî cinstit de aceea. Fata era fina Hagiciăi.

C. 1817 «Vasilie Papp, paroh la Rășinari.» Pentru o datorie.

Făgăraș, 16 Februarie 1820. «Simion Jianaru, par[oh] la Făg[ăraș].» A pus pe Hagica la pomelnic, de când e acuma preot. Va face așa «până oi fi în lumea ačastă păcătoasă și cu valuri încurcată. . . Mă rog ca să nu fiți supărați pe mine căce până acuma n'am plătit ce eram datorî, din pricina că am priimit darul preoții, și știe D[um]nezeu ce chieltuială am avut. Și, precum zice la Sf[ânt]a Evanghelie: mai îngăduiți-mă, și voi plăti tot.»

«Prea-cinstite domnule milostive. Umilit mă rog, milostivește-te spre acest cocon sărac rămas de părint, roagă pe milostiva domna Hajica a-l trimi[te] la masa că mai de jos, că are mare rivnă a merje la i[și]cola că latinească, fiin mai deprins într'insa; doară o poate întemeia aca limbă. Hațag, 23 Octomvrie 821. Ioan Maximilian, protopop.

I deprins în grecie biine, ceva și în franțuzie.

Pecete cu cruce și I. M., latine.



Sadu, 6 August 1820. «Ștefan Popovič, paroh Sad.» «Vă trimitîi cu sluga vr'o 2 copuri de păstrăvi ca să-l petreaceți cu sănătate.»

17 Decemvrie 1821. «Davidu Popovicî, igumenu m[ă]n[ă]ș[tir]ii Covilă», «aprope de Carlovețu și întru Varadinu și Titelū, în locu forte frumos : de o parte, Tisa și, de alta, Dunăria». «Cu mare doru așu fi bucurosu a scriia Mării Sale domnului ep[iscop] Moghil. N'amū îndrăznirea, după cum ane-voia și dumniata veî ceti scrisorea mia : no nu vețu batea jocu, știindū unde m'amū învățatū a scriia rumănește.» — Duct sârbesc.

Pecete cu un arhanghel și M. K.



